

УДК 334.012

JEL classification: Q14, Q12, Q13, Q14, Q15

[https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10\(44\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10(44))**СУТНІСТЬ І РОЛЬ ТВАРИННИЦТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ****ГЛУШКОВ Олег**

кандидат технічних наук, доцент,

директор Відокремленого структурного підрозділу,

Фаховий коледж нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу Одеського національного технологічного університету

<https://orcid.org/0000-0001-6423-2239>e-mail: glushkovuk99@gmail.com**ЛАЗАКОВИЧ Іван**

аспірант кафедри торговельного підприємництва, товарознавства та управління бізнесом,

Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0009-0000-0549-0369>

В сучасних умовах актуальним питанням держав є забезпечення національної продовольчої безпеки, що суттєво пов'язана з розвитком аграрної сфери національної економіки, забезпеченням вітчизняним економічно доступним і якісним продовольством, необхідним для життєдіяльності населення. Продовольча безпека входить в число найбільш важливих і гострих глобальних проблем сучасності, її значимість визначається низкою об'єктивних і суб'єктивних причин. При вирішенні проблеми продовольчої безпеки стратегічно значимим напрямом виробничої діяльності, який забезпечує необхідні продовольчі ресурси є тваринництво. Тенденції розвитку у сфері тваринництва визначають суттєвий вплив на ефективність вирішення зазначених питань

Метою публікації є дослідження сутності і оцінки тенденцій формування, функціонування, розвитку галузі тваринництва та його значення в забезпеченні продовольчої безпеки держави.

В статті досліджуються питання щодо особливостей, тенденцій розвитку та функціонування в сучасних умовах галузі тваринництва. Досліджено роль тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки. Визначено сутність поняття продовольча безпека та ретроспектива його виникнення. Проведено оцінку показника Індексу глобальної продовольчої безпеки України в динаміці показника за 2013 – 2022 рр. Досліджено рівень споживання основних видів продуктів харчування та визначено, що рівень споживання практично за всіма видами продукції тваринництва, перебуває нижче показників 2018 року і не забезпечує продовольчу безпеку країни. Визначені сучасні особливості розвитку галузі тваринництва та виробництва основних видів продукції тваринництва. Досліджено функціонування тваринницької галузі в умовах воєнного стану.

Вітчизняну продовольчу безпеку не досягнуто повною мірою, значна частина проблем залишаються невирішеними як у сфері забезпечення населення необхідними продуктами харчування, так і підтримці достатнього рівня платоспроможного попиту населення країни.

Ключові слова: продовольча безпека, тваринництво, аграрна сфера, продовольство, рівень споживання.

THE ESSENCE AND ROLE OF LIVESTOCK IN ENSURING FOOD SECURITY**GLUSHKOV Oleg**

Professional College of Oil and Gas Technologies, Engineering and Service Infrastructure of Odesa National University of Technology

LAZAKOVYCH Ivan

Odesa National University of Technology

In modern conditions, a pressing issue for states is ensuring national food security, which is significantly related to the development of the agrarian sector of the national economy, providing the domestic population with economically accessible and high-quality food necessary for the vital activity of the population. Food security is one of our time's most critical and acute global problems; some objective and subjective reasons determine its significance. When solving the problem of food security, livestock farming is a strategically important area of production that provides the necessary food resources. Development trends in the field of livestock farming have a significant impact on the effectiveness of solving these issues.

The purpose of the publication is to study and assess the trends in the formation, functioning, and development of the livestock industry and its importance in ensuring the state's food security.

The article examines issues related to the features, trends in the development and functioning of the livestock industry in modern conditions. The role of livestock farming in ensuring food security is investigated. The essence of the concept of food security and the retrospective of its emergence are determined. The Global Food Security Index of Ukraine indicator in the dynamics of the indicator for 2013 - 2022 is assessed. The level of consumption of basic food products is investigated, and it is determined that the level of consumption of almost all livestock products is below the indicators of 2018 and does not ensure the country's food security. The modern features of the development of the livestock industry and the production of basic types of livestock products are determined. The functioning of the livestock industry under martial law is investigated.

Domestic food security has not been fully achieved. A significant part of the problems remains unresolved, both in terms of providing the population with necessary food products and maintaining a sufficient solvent demand for the country's population.

Keywords: food security, livestock farming, agricultural sector, food, consumption level.

Стаття надійшла до редакції / Received 14.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 07.05.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Серед актуальних проблем держав, які традиційно прагне вирішити кожна країна, незалежно від рівня власного соціально-економічного становища і розвитку, є питання забезпечення національної продовольчої безпеки. В сучасних умовах досягнення продовольчої безпеки є фундаментальною основою, що суттєво пов'язана з розвитком аграрної сфери національної економіки, забезпеченням вітчизняним економічно доступним і якісним продовольством, необхідним для життєдіяльності населення.

В той же час продовольча безпека стає все більше глобальною, оскільки торкається практично всіх країн і регіонів, а її забезпечення залежить від різноманітних чинників зовнішнього і внутрішнього характеру, які виходять за межі не лише сільського господарства та аграрної сфери, але і всієї економіки, нерозривно пов'язані з національною і економічною безпекою, впливом міжнародної ситуації. За таких умов продовольча безпека входить в число найбільш важливих і гострих глобальних проблем сучасності, її значимість визначається низкою об'єктивних і суб'єктивних причин.

Щоденні потреби людей в продуктах харчування, як і потреби в житті по своїй суті та важливості є універсальними для всіх часів і народів. Тож, продовольча проблема виникла одночасно з появою людства і в міру розвитку змінювала свої основні риси, масштаби та перетворилась, у другій половині двадцятого століття, в значну і одночасно гостру глобальну проблему. При достатньому виробництві продовольства вона є як би очевидним фактом суспільного буття, а при його дефіциті, навпаки, перетворюється в серйозну національну та соціально-економічну проблему. При вирішенні проблеми продовольчої безпеки стратегічно значимим напрямом виробничої діяльності, який забезпечує необхідні продовольчі ресурси є тваринництво. Тенденції розвитку у сфері тваринництва визначають суттєвий вплив на ефективність вирішення зазначених питань.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Прийнято вважати, що безпосередньо термін «продовольча безпека» ввійшов у науковий обіг під час світової кризи з зерном у 70-ті роки минулого століття. Вперше категоріальне поняття «продовольча безпека» згадується на Всесвітній конференції з проблем продовольства, яка відбулася в 1974 році у Римі, організованої ФАО, після зростання майже у три рази цін на зерно в 1972-1974 рр., і розкритий пізніше як поняття на аналогічній конференції у 1996 році. Так, «продовольча безпека – це коли всі люди завжди мають фізичний і економічний доступ до безпечного і поживного продовольства в кількості, необхідній для задоволення своїх потреб і переваг у їжі, в об'ємах, необхідних для активного і здорового життя» [4]. Надалі Декларація всесвітнього саміту з продовольчої безпеки в 2009 р. уточнила зазначене визначення та включила в нього такі елементи: соціальна доступність достатньої кількості безпечного і поживного продовольства для всіх верств населення; особлива увага до проблеми отримання продовольства жінками і дітьми; відмова від використання продовольства в якості інструменту політичного і економічного тиску.

ФАО у 2012 році запропонувала таке визначення безпеки харчування: «безпека харчування існує тоді коли всі люди у всі часи вживають їжу в належній кількості і належної якості з точки зору різноманітності, вмісту поживних речовин і безпеки для задоволення своїх харчових потреб та переваг задля ведення активного та здорового способу життя в поєднанні з умовами санітарії, відповідним рівнем охорони здоров'я, освіти та медичного обслуговування». Основні питання забезпечення продовольчої безпеки окреслені у Цілях сталого розвитку, заявлених ООН, які складають основу Порядку денного до 2030 р. та підкреслюють необхідність вирішення питань, які пов'язані з доступом громадян до якісних продуктів харчування, що є важливою умовою сталого розвитку. Отже, продовольча безпека – це стан, коли для всіх людей забезпечена наявність постійного фізичного, соціального і економічного доступу до достатньої кількості безпечної і здорової їжі, яка дозволяє задовольняти їх харчові потреби і смакові переваги для ведення активного і здорового стилю життя. Задля забезпечення продовольчої безпеки необхідним є сталий розвиток сільського господарства та його галузей. На нашу думку, пріоритетною галуззю сільського господарства, сталий розвиток якого розглядається як одне із головних умов забезпечення продовольчої безпеки є тваринництво. У галузі тваринництва нині формується близько 30%, а в окремі роки і до 50% валового сільськогосподарського виробництва [2]. Забезпечення населення якісними продовольчими продуктами харчування та іншими товарами значно залежить від ефективності розвитку тваринництва, а її значення в питаннях самозабезпечення населення вітчизняними якісними продуктами харчування важко переоцінити.

Фундаментальним аспектам дослідження різних аспектів сутності і ролі тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні конкурентоспроможності галузі тваринництва приділялась значна увага у наукових працях значної плеяди вітчизняних науковців, зокрема Баланюка І.Ф., Гуторова О.О., Красноручького О.О., Лупенка Ю.О., Маліка М.Й., Саблука П. Т. та багатьох інших. Проте, залишається невизначеним та дискусійним широке коло теоретичних, методологічних та практичних питань, що стосуються комплексного дослідження сутності і ролі тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки в сучасних умовах.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної публікації є дослідження сутності і оцінки тенденцій формування, функціонування, розвитку галузі тваринництва та її значення в забезпеченні продовольчої безпеки держави в складних сучасних реаліях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Продовольча безпека є нагальним і актуальним питанням для нашої країни. Поняття продовольчої безпеки в сучасному світі пов'язано, насамперед, з проблемами голоду та недоїдання населення. Забезпечення продовольчої безпеки – це в першу чергу розробка стратегії захисту державних інтересів, які включають підтримку соціальної стабільності в суспільстві, задоволення першочергових потреб людства – харчування; виключення залежності від імпортного постачання, розвиток власного виробництва високоякісної продукції продовольства; збалансування структури експорту і імпорту та створення резервних запасів для стабілізації забезпечення продовольством. Відповідно основною метою продовольчої безпеки є забезпечення гарантованого і стійкого постачання сировиною, в тому числі, для переробних підприємств та населення необхідною кількістю продовольства на основі врахування всіх несприятливих внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на даний процес.

Країни світу за ступенем та рівнем забезпечення продовольством можна розділити на декілька груп: високозабезпечені, середньозабезпечені та малозабезпечені. В першу групу входять Канада, США, Австралія, Японія, країни Західної Європи, тобто ті, які мають в необхідній кількості всі види продовольства і продуктів харчування. До середньозабезпечених віднесені Китай, Індія, деякі країни південної Америки, країни Східної Європи, де значна частина населення має необхідний раціон харчування. До малозабезпечених груп відносять основним чином країни Азії та Африки, які відчувають постійну нестачу продуктів харчування та необхідного продовольства, а більшість населення не має доступу до нормального харчування, іноді й голодує.

Основним аспектом продовольчої безпеки є забезпечення продуктами харчування, яке складається з чотирьох ключових елементів. Перший – це наявність продуктів, другий – фізична доступність, що передбачає легкий доступ до основних продуктів на ринку. Третій – економічна доступність, яка відображає фінансову спроможність придбати ці продукти. І, нарешті, соціальна доступність – це мінімізація розриву в споживанні основних товарів серед різних соціальних груп [8].

Останніми роками стан продовольчої безпеки в Україні різко погіршився на тлі негативної економічної ситуації та кризи, економічних і суспільно-політичних проблем, покликаних спочатку пандемією COVID-19, а згодом і військовими діями. Підтвердженням цього є дані Індексу глобальної продовольчої безпеки (Global Food Security Index), який розраховується на основі 34 унікальних показників та розглядає питання доступності, наявності, якості і безпеки продуктів харчування, сталості і адаптації галузей, які здійснюють виробництво продуктів харчування. Зазначимо, що лідерами за Глобальним індексом продовольчої безпеки, станом на 2022 рік є: Фінляндія, Ірландія, Норвегія, Франція, Нідерланди, Японія, Швеція, Канада, Великобританія, Португалія [3, 6]. Україна у такому рейтингу в 2022 році зайняла 71 місце серед 113 країн. Впродовж останніх 10 років дані Індексу глобальної продовольчої безпеки України характеризується негативними показниками (рис.1). За зазначений період його найвищий показник сягав у 2021 році – 62%, а в наступному році зменшився майже на 4%.

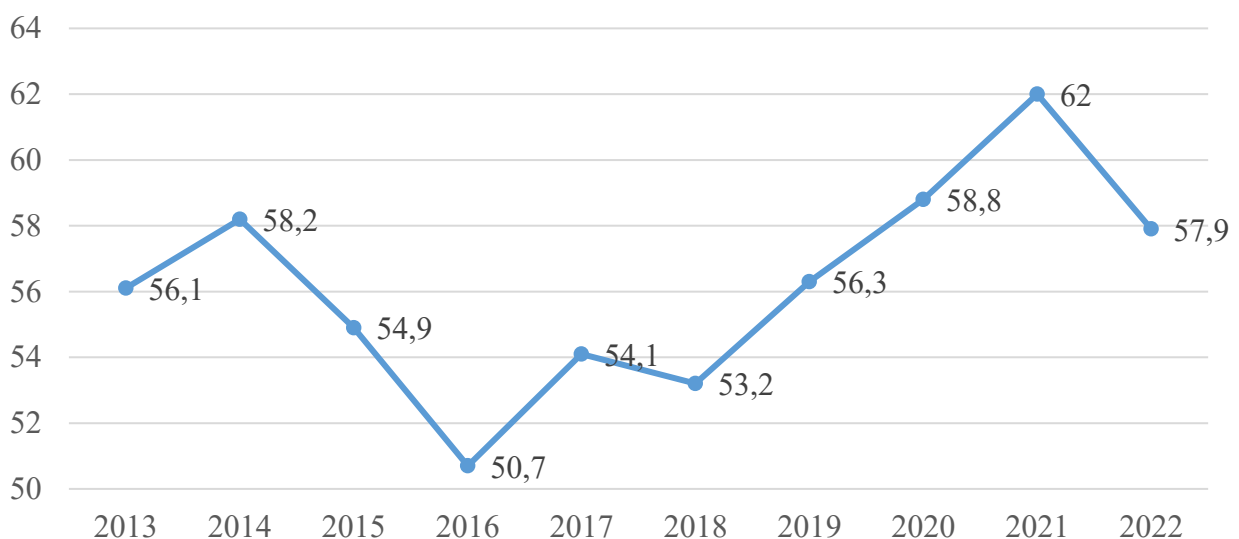

Рис. 1. Поканики Індексу глобальної продовольчої безпеки України станом за 2013 – 2022 рр., %
Джерело: побудовано за даними [3]

Відповідно на стан вітчизняної продовольчої безпеки вплинули військові дії; негативна соціально-економічна ситуація, яка значним чином вплинула на доступність і забезпеченість продуктами харчування; кліматичні умови; стан і забрудненість ґрунтового покриву в результаті воєнних дій, погіршення врожайності сільськогосподарських культур.

Слід зазначити, що останніми роками суттєво знижується рівень споживання основних видів продуктів харчування населення, а для окремих продуктів, зокрема м'яса і м'ясопродуктів, молоко і молокопродуктів, риби і рибопродуктів – нижче від раціональних та мінімальних норм (таблиця 1), що не забезпечує збалансованого харчування населення. Особливу стурбованість викликає те, що галузь тваринництва втратила свої позиції і не повною мірою здатна забезпечити населення власною продукцією в необхідних обсягах.

Людині необхідно збалансоване здорове харчування для підтримки здоров'я, благополуччя, оскільки продукція тваринництва надзвичайно важлива і її неможливо замінити на будь-яку іншу. Вченими давно доведено виключна важливість тваринницької продукції для окремих груп та верств населення, особливо для дітей. Таким чином, сформований рівень споживання практично за всіма видами продукції тваринництва, перебуває нижче показників 2018 року та відповідно не забезпечують продовольчу безпеку країни.

Таблиця 1

Рівень споживання основних видів продуктів харчування (з розрахунку на 1 особу в рік, кг)

Продукти харчування	Мінімальні норми	Раціональні норми	Роки				
			2018	2019	2020	2021	2022
М'ясо і м'ясопродукти	52	80	56,1	54,1	50,9	51,4	51,7
Молоко і молокопродукти	341	380	220,9	222,8	209,9	209,5	200,0
Яйця, шт.	231	290	309	310	280	267	273
Хліб і хлібопродукти	94	101	108,4	108,5	103,2	101,0	100,8
Картопля	96	124	135,4	141,0	137,5	139,8	143,4
Овочі і баштанні	105	161	163,3	163,2	160,8	163,7	159,7
Плоди та ягоди	68	90	56,3	52,3	50,9	49,7	52,8
Риба і рибопродукти	12	20	14,6	11,1	8,6	9,6	10,8
Цукор	32	38	37,1	36,3	35,7	33,3	30,4
Олія	8	13	13,3	13,1	12,3	11,7	11,7

Джерело: побудовано за даними [5]

Зазначимо, що тваринництво представляє собою комплекс взаємопов'язаних галузей сільського господарства, які займаються розведенням, використанням сільськогосподарських тварин і птиці та забезпечують населення високоякісними, калорійними, дієтичними, вітамінізованими продуктами харчування (молоко, м'ясо, масло, сир, сметана інші продукти молоко та м'ясопереробки, мед, риба). Близько 60% білків, які споживає людина є продуктами тваринництва. Крім того тваринництво є сировинним джерелом для легкої (вовна, шкура, овчина), харчової та фармацевтичної промисловості [1].

Аналіз рівня розвитку галузей тваринництва у світі показує, що конкуруючі позиції з виробництва основних видів продукції тваринництва (м'ясо, молоко, свинина) на світовому ринку займають такі країни, як США, Індія, Бразилія, Німеччина, Китай, Росія, Нова Зеландія – з виробництва молока; США, Канада, країни Європейського Союзу, Австралія, Нова Зеландія – з виробництва яловичини; Китай, США, Бразилія, Іспанія, В'єтнам, Німеччина, Росія – з виробництва свинини. Більшість цих країн успішно поєднують застосування інноваційних технологій утримання та годівлі тварин в автоматизованих комплексах з використанням природних факторів.

Стан розвитку галузі тваринництва впливає на потенціал агропромислового комплексу. За останні два десятиліття галузь тваринництва України зазнала інтенсивних перетворень, які характеризуються різким зростанням виробництва продукції птахівництва. Якщо у 2000 році свинина, яловичина і телятина становили 86% виробництва м'яса в Україні, тоді як на м'ясо птиці припадало лише 11,6%, то до 2022 року частка свинини, яловичини і телятини зменшилася до 42%, а частка м'яса птиці зросла до 56,8 % від загального обсягу виробництва [7]. Крім того в Україні спостерігається негативна тенденція зменшення поголів'я продуктивної худоби, що найближчими роками може призвести до кризової ситуації в забезпеченні населення продуктами харчування тваринного походження (таблиця 2).

Суттєве скорочення чисельності великої рогатої худоби, свиней, овець і кіз спостерігається з 2000 року. Наприклад, поголів'я великої рогатої худоби зменшилось на 53%: з 4,8 млн голів у 2010 році до 2,6 млн у 2022 році. Кількість корів зменшилася на 49,5%, з 2,7 млн до 1,3 млн голів, свиней – на 65,5%, з 7,5 млн до 4,9 млн голів, а овець і кіз – на 62%, з 1,8 млн до 1,1 млн голів. Протягом останнього року поголів'я великої рогатої худоби в Україні зменшилося ще на 200 тис. голів, або на 8%, а кількість корів скоротилася на 95 тис., або на 7%. Ускладнення експорту, зрушення в структурі витрат та цін на продукцію, пов'язані з надзвичайним подорожчанням логістичних процедур і загостренням виробничих, фінансових та інвестиційних ризиків,

зумовлених воєнними діями, прискорили скорочення вітчизняного виробництва продукції тваринництва, як надзвичайно чутливої підгалузі сільськогосподарського виробництва. Водночас тенденції до зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин й відповідно обсягів виробництва продукції, лише поглибилися.

Таблиця 2.

Кількість сільськогосподарських тварин, тис.голів

Рік	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози	Птиця, млн.голів
	усього	У т.ч. корови			
2000	10626,5	5431	10072,9	1884,7	126,1
2005	6902,9	3926	6466,1	1754,5	152,8
2010	4826,7	2736,5	7576,6	1832,5	191,4
2015	3884,0	2262,7	7350,7	1371,1	213,3
2020	3092,0	1788,5	5727,4	1204,5	220,5
2022	2644,0	1544,0	5608,8	1094,3	202,2
2023	2307,1	1352,8	4948,3	941,4	180,5

Джерело: побудовано за даними [5]

Сучасний стан тваринництва, як і сільського господарства загалом, характеризується спадом виробництва та реалізації продукції. Це зумовлено зниженням продуктивності тварин, отже, і недоотриманням основних продуктів цієї галузі. Зниження поголів'я худоби призвело до зниження виробництва молока: з 12657,9 тис.т у 2000 році до 7430,4 тис.т у 2023 році; вовни: з 3400 т у 2000 році до 1187 т у 2023 році (таблиця 3).

Таблиця 3.

Виробництво основних видів продукції тваринництва

Рік	М'ясо (у забійній масі), тис.т.	Молоко, тис.т.	Яйця, млн.шт.	Вовна, т
2000	1662,8	12657,9	8808,6	3400
2005	1597,0	13714,4	13045,9	3195
2010	2059,0	11248,5	17052,3	4192
2015	2322,6	10615,4	16782,9	2270
2020	2477,5	9263,6	16167,2	1573
2022	2206,7	7767,7	11921,8	1237
2023	2239,5	7430,4	11379,4	1187

Джерело: побудовано за даними [5]

Сільськогосподарське виробництво країни на сьогоднішній день - дрібнотоварне, що є основною причиною його слабкої конкурентоспроможності. Близько 38% ВРХ утримується на промислових підприємствах, а 62% – у господарствах населення. Зосередження поголів'я худоби на приватних господарствах суттєво ускладнює використання досягнень селекції, прогресивних технологій утримання та годівлі тварин, не дає можливості вирощувати худобу із застосуванням наукових методів та досягати її високої продуктивності. Підвищення економічної ефективності виробництва м'яса можливе за рахунок впровадження енергозберігаючих технологій, зміцнення кормової бази та забезпечення збалансованості кормових раціонів, вдосконалення селекційно-плеємної роботи, вдосконалення організації виробництва.

Воєнний стан значно ускладнив функціонування тваринницької галузі. Тваринницькі комплекси та поголів'я тварин зазнали значних втрат. За період війни кількість великої рогатої худоби зменшилася майже на 9 %, зокрема корів – на 14,5 %. Поголів'я свиней скоротилося на 6 %. Це призвело до зменшення виробництва сировини для переробної промисловості в галузі молочного і м'ясного скотарства та свиначства. Птахівництво втратило зовнішні ринки збуту [2].

В умовах війни, військових конфліктів в інших частинах світу, стихійних лих, епідемій та змін клімату продовольче забезпечення залишається глобальною проблемою. Це питання стає особливо актуальним через зростання населення, виснаження природних ресурсів і зниження родючості ґрунтів. Інтеграція України у світове та європейське співтовариство надає великого значення вирішенню проблеми забезпечення населення продовольством за будь-яких обставин. До недавнього часу Україна була одним із ключових гарантів глобальної продовольчої безпеки, забезпечуючи близько 6 % калорій світового споживання. До початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну стратегічний потенціал вітчизняного аграрного сектору був орієнтований на забезпечення продовольством понад 400 мільйонів людей.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Вітчизняну продовольчу безпеку не досягнуто повною мірою, значна частина проблем залишаються невирішеними як у сфері забезпечення населення необхідними продуктами харчування, так і підтримці достатнього рівня платоспроможного попиту населення країни. Необхідні ефективні заходи з боку державних

органів щодо покращення інфраструктури села; щодо створення умов для розвитку малого бізнесу на селі; щодо підтримки виробництва та переробки з метою стимулювання товаровиробників до зростання його конкурентоспроможності. Сільськогосподарським підприємствам необхідна допомога у пошуку продуктивних рішень проблем продовольчої безпеки для зменшення імпортозалежності, підвищення рівня доступності продуктів харчування для населення, і особливо для людей з доходами нижче за величину прожиткового мінімуму.

Література

1. Антощенко В. В. Системи та механізми інноваційного розвитку підприємств тваринництва в системі управління продовольчою безпекою. Монографія. Харків: Друкарня Мадрид. 2021 р., 340 с.
2. Вітчизняне сільське господарство в сучасних умовах: виклики та шляхи їх подолання. Доповідь на сесії Загальних зборів Національної академії аграрних наук України. Київ, НААН, 2023. 60 с.
3. Глобальний індекс продовольчої безпеки, 2022 [Електронний ресурс]. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>
4. Гойчук О. І. Продовольча безпека: моногр. Житомир: Полісся, 2004. 348 с.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
6. Кваша С.М., Вакуленко В.Л. Теоретичні основи продовольчої безпеки в умовах сьогодення. Вісник ХНТУ №4 (87), 2023. С. 419-428
7. Сільське господарство України: від російського вторгнення до Європейської інтеграції [Електронний ресурс]. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_XL.pdf)
8. Тринько Р.І. Продовольча безпека: аналітична діагностика. Львів, 2010. 168 с.

References

1. Antoshchenkova, V. V. (2021). *Systemy ta mekhanizmy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv tvarynnystva v systemi upravlinnia prodovol'choiu bezpekoiu* [Systems and mechanisms of innovative development of livestock enterprises in the food security management system]. Kharkiv: Drukarnia Madrid.
2. Natsional'na akademiia ahrarnykh nauk Ukrainy. (2023). *Vitchyzniane sil's'ke hospodarstvo v suchasnykh umovakh: vyklyky ta shliakhy yikh podolannia. Dopovid' na sesii Zahal'nykh zboriv NAAN Ukrainy* [Ukrainian agriculture under current conditions: challenges and ways to overcome them. Report at the General Meeting of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine]. Kyiv: NAAN.
3. Global'nyi indeks prodovol'choi bezpeky, 2022 [Global Food Security Index, 2022]. (n.d.). *The Economist Impact*. <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>
4. Hoichuk, O. I. (2004). *Prodovol'cha bezpeka* [Food security]. Zhytomyr: Polissia.
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). <https://ukrstat.gov.ua/>
6. Kvasa, S. M., & Vakulenko, V. L. (2023). *Teoretychni osnovy prodovol'choi bezpeky v umovakh siohodennia* [Theoretical foundations of food security in modern conditions]. *Visnyk KhNTU – Bulletin of Kherson National Technical University*, 4(87), 419–428.
7. Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy: vid rosiis'koho vtrumuennia do Yevropeiskoi intehtatsii [Agriculture of Ukraine: From Russian invasion to European integration]. (2024). *European Parliamentary Research Service*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_XL.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_XL.pdf)
8. Tryn'ko, R. I. (2010). *Prodovol'cha bezpeka: analitychna diahnostryka* [Food security: Analytical diagnostics]. Lviv.